

Fókusz és
hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi
elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok
hierarchiája

Jackson 2007:
"részrehajló
stratégiák"

Egy új
megközelítés

Az ige mögötti
determináns
mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő
kérdésekre adott
válaszok

Párhuzamba állítást
vagy ellentétet
kifejező mondatok

Posztverbális
DP: topik

A fókusz és a hatókör összefüggései a magyarban

Gyuris Beáta

MTA Nyelvtudományi Intézet

2006. november 23.

Tartalom

Fókusz és
hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi
elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok
hierarchiája

Jackson 2007:
"részhajló
stratégiák"

Egy új
megközelítés

Az ige mögötti
determináns
mint fókusz

A fókuszág ismérvei

Kiegészítendő
kérdésekre adott
válaszok

Párhuzamba állítást
vagy ellentétet
kifejező mondatok

Posztverbális
DP: topik

- 1 A probléma
- 2 Korábbi elméletek
 - É. Kiss (1987, 1992, 2002)– Stilisztikai szabály
 - Hunyadi (1996, 2002) – Operátorok hierarchiája
 - Jackson 2007: "részhajló stratégiák"
- 3 Egy új megközelítés
- 4 Az ige mögötti hangsúlyos determináns mint fókusz
 - A fókuszság ismérvei
 - Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok
 - Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok
- 5 Az ige mögötti hangsúlyos determinánst tartalmazó DP mint topik

A posztverbális hangsúlyos kvantort tartalmazó mondatok olvasatai 1.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérével

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

(1) [_{FP} \János oldott meg \minden feladatot.]

a. Minden feladatra igaz: János volt az egyedüli személy, aki megoldotta.

MINDEN > AZONOSÍTÓ FÓKUSZ

b. János volt az a személy, aki minden feladatot megoldott (de lehettek még olyan személyek, akik egyes feladatokat megoldottak)

AZONOSÍTÓ FÓKUSZ > MINDEN

A posztverbális hangsúlyos kvantort tartalmazó mondatok olvasatai 1.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérével

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

(1) [_{FP} \János oldott meg \minden feladatot.]

- a. Minden feladatra igaz: János volt az egyedüli személy, aki megoldotta.

MINDEN > AZONOSÍTÓ FÓKUSZ

- b. János volt az a személy, aki minden feladatot megoldott (de lehettek még olyan személyek, akik egyes feladatokat megoldottak)

AZONOSÍTÓ FÓKUSZ > MINDEN

A posztverbális hangsúlyos kvantort tartalmazó mondatok olvasatai 1.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérével

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- (1) [_{FP} \János oldott meg \minden feladatot.]
- a. Minden feladatra igaz: János volt az egyedüli személy, aki megoldotta.
MINDEN > AZONOSÍTÓ FÓKUSZ
- b. János volt az a személy, aki minden feladatot megoldott (de lehettek még olyan személyek, akik egyes feladatokat megoldottak)
AZONOSÍTÓ FÓKUSZ > MINDEN

A posztverbális hangsúlyos kvantort tartalmazó mondatok olvasatai 2.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

(1) [_{FP} \Kevés filmet nézett meg \mindenki.]
[É. Kiss 1987]

- a. Mindenkire igaz: kevés filmet nézett meg (a megnézett filmek nem feltétlenül voltak ugyanazok)
MINDENKI > KEVÉS
- b. Kevés volt azoknak a filmeknek a száma, amelyeket mindenki megnézett
KEVÉS > MINDENKI

A posztverbális hangsúlyos kvantort tartalmazó mondatok olvasatai 2.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- (1) [_{FP} \Kevés filmet nézett meg \mindenki.]
[É. Kiss 1987]
- a. Mindenkire igaz: kevés filmet nézett meg (a megnézett filmek nem feltétlenül voltak ugyanazok)
MINDENKI > KEVÉS
- b. Kevés volt azoknak a filmeknek a száma, amelyeket mindenki megnézett
KEVÉS > MINDENKI

A posztverbális hangsúlyos kvantort tartalmazó mondatok olvasatai 2.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszság ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- (1) [_{FP} \Kevés filmet nézett meg \mindenki.]
[É. Kiss 1987]
- Mindenkire igaz: kevés filmet nézett meg (a megnézett filmek nem feltétlenül voltak ugyanazok)
MINDENKI > KEVÉS
 - Kevés volt azoknak a filmeknek a száma, amelyeket mindenki megnézett
KEVÉS > MINDENKI

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- Hány olvasatuk van a fenti mondatoknak?
- Valóban léteznek-e az a)-val jelölt olvasatok?
- Valóban léteznek-e a b)-vel jelölt olvasatok?

Az irodalomban – a javasolt elméleti megközelítéssel összhangban – különböző válaszok léteznek ezekre a kérdésekre.

Miért érdekes ez a probléma?

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "rézre hajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

Az a)-beli olvasatok létezése ellentmond annak az elképzelésnek, hogy a magyar nyelvben már a mondat felszíni szerkezetében érvényesül a hatókör-értelmezésnek az az univerzális elve, hogy az operátorok vezérlik hatókörüket. [É. Kiss 1992]

Jól ismert másik kivétel a fenti elv alól – a kontrasztív topik intonációval ejtett kvantorok:

- (1) /Minden feladatot \János oldott meg.
 - a. János volt az, aki minden feladatot megoldott (mások is oldhattak meg feladatot).
 - b. #Minden feladatra: János volt az egyedüli személy, aki megoldotta.

Miért érdekes ez a probléma?

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

Az a)-beli olvasatok létezése ellentmond annak az elképzelésnek, hogy a magyar nyelvben már a mondat felszíni szerkezetében érvényesül a hatókör-értelmezésnek az az univerzális elve, hogy az operátorok vezérlik hatókörüket. [É. Kiss 1992]

Jól ismert másik kivétel a fenti elv alól – a kontrasztív topik intonációval ejtett kvantorok:

- (1) /Minden feladatot \János oldott meg.
 - a. János volt az, aki minden feladatot megoldott (mások is oldhattak meg feladatot).
 - b. #Minden feladatra: János volt az egyedüli személy, aki megoldotta.

Tartalom

Fókusz és
hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi
elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok
hierarchiája

Jackson 2007:
"részhajlító
stratégiák"

Egy új
megközelítés

Az ige mögötti
determináns
mint fókusz

A fókuszág ismerve

Kiegészítendő
kérdésekre adott
válaszok

Párhuzamba állítást
vagy ellentétet
kifejező mondatok

Posztverbális
DP: topik

1 A probléma

2 Korábbi elméletek

- É. Kiss (1987, 1992, 2002)– Stilisztikai szabály
- Hunyadi (1996, 2002) – Operátorok hierarchiája
- Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

3 Egy új megközelítés

4 Az ige mögötti hangsúlyos determináns mint fókusz

- A fókuszág ismerve
- Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok
- Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

5 Az ige mögötti hangsúlyos determinánst tartalmazó DP
mint topik

É. Kiss Katalin elméletének legfontosabb elemei

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvei

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- A vizsgált mondatokban a hangsúlyos kvantorok a felszíni szerkezetben ige előtti operátorpozíciókban helyezkednek el [Spec,DistP].
- A hatókör-kiosztás alapja a felszíni szerkezet (a vizsgált kvantorok éppen azért mozognak preverbális pozícióba, hogy hatókört kapjanak).
- A hangsúlykiosztás a felszíni szerkezetnek a fonológiai szerkezetre való leképezése során történik (ez a szemantikai értelmezés számára már nem "látható")

É. Kiss Katalin elméletének legfontosabb elemei

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvei

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- A vizsgált mondatokban a hangsúlyos kvantorok a felszíni szerkezetben ige előtti operátorpozíciókban helyezkednek el [Spec,DistP].
- A hatókör-kiosztás alapja a felszíni szerkezet (a vizsgált kvantorok éppen azért mozognak preverbális pozícióba, hogy hatókört kapjanak).
- A hangsúlykiosztás a felszíni szerkezetnek a fonológiai szerkezetre való leképezése során történik (ez a szemantikai értelmezés számára már nem "látható")

É. Kiss Katalin elméletének legfontosabb elemei

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismétel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- A vizsgált mondatokban a hangsúlyos kvantorok a felszíni szerkezetben ige előtti operátorpozíciókban helyezkednek el [Spec,DistP].
- A hatókör-kiosztás alapja a felszíni szerkezet (a vizsgált kvantorok éppen azért mozognak preverbális pozícióba, hogy hatókört kapjanak).
- A hangsúlykiosztás a felszíni szerkezetnek a fonológiai szerkezetre való leképezése során történik (ez a szemantikai értelmezés számára már nem "látható")

É. Kiss Katalin elméletének legfontosabb elemei, folyt.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérével

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- A [Spec, DistP] pozícióban lévő összetevők kötelezően hangsúlyt kapnak.
- A kvantoros kifejezéseket egy olyan stilisztikai szabály mozgatja ige mögötti pozícióba, amely a hangsúlykiosztó szabály után van rendezve.
- A fenti stilisztikai szabály csak olyan kvantorokra vonatkozik, amelyek a felszíni szerkezetben a mondat predikátum-részének első kötelezően hangsúlyos elemét (a fókuszt vagy az igekötős igét) megelőzik.

É. Kiss Katalin elméletének legfontosabb elemei, folyt.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismétel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- A [Spec, DistP] pozícióban lévő összetevők kötelezően hangsúlyt kapnak.
- A kvantoros kifejezéseket egy olyan stilisztikai szabály mozgatja ige mögötti pozícióba, amely a hangsúlykiosztó szabály után van rendezve.
- A fenti stilisztikai szabály csak olyan kvantorokra vonatkozik, amelyek a felszíni szerkezetben a mondat predikátum-részének első kötelezően hangsúlyos elemét (a fókuszt vagy az igekötős igét) megelőzik.

É. Kiss Katalin elméletének legfontosabb elemei, folyt.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismétel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- A [Spec, DistP] pozícióban lévő összetevők kötelezően hangsúlyt kapnak.
- A kvantoros kifejezéseket egy olyan stilisztikai szabály mozgatja ige mögötti pozícióba, amely a hangsúlykiosztó szabály után van rendezve.
- A fenti stilisztikai szabály csak olyan kvantorokra vonatkozik, amelyek a felszíni szerkezetben a mondat predikátum-részének első kötelezően hangsúlyos elemét (a fókuszt vagy az igekötős igét) megelőzik.

Az elmélet előnyei 1.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvei

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- Megmagyarázza, hogy a monoton csökkenő kvantorok, amelyek az ige előtti pozíciók közül csak a [Spec,FP] vagy [Spec,PredOp] pozíciókba (ld. [Szabolcsi 1997]) kerülhetnek, miért nem vehetnek fel nagy hatókört az ige mögött, még hangsúlyosan sem:

- (1) [*FP \János oldott meg \kevés feladatot.*]
 - a. #Kevés feladatra igaz: János volt az egyedüli személy, aki megoldotta.
 - b. János volt az a személy, aki kevés feladatot oldott meg.

Az elmélet előnyei 1.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvei

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- Megmagyarázza, hogy a monoton csökkenő kvantorok, amelyek az ige előtti pozíciók közül csak a [Spec,FP] vagy [Spec,PredOp] pozíciókba (ld. [Szabolcsi 1997]) kerülhetnek, miért nem vehetnek fel nagy hatókört az ige mögött, még hangsúlyosan sem:

(1) [_{FP} \ *János oldott meg* \ *kevés feladatot.*]

- #Kevés feladatra igaz: János volt az egyedüli személy, aki megoldotta.
- János volt az a személy, aki kevés feladatot oldott meg.

Az elmélet előnyei 1.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvei

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- Megmagyarázza, hogy a monoton csökkenő kvantorok, amelyek az ige előtti pozíciók közül csak a [Spec,FP] vagy [Spec,PredOp] pozíciókba (ld. [Szabolcsi 1997]) kerülhetnek, miért nem vehetnek fel nagy hatókört az ige mögött, még hangsúlyosan sem:

- (1) [_{FP} \ *János oldott meg* \ *kevés feladatot.*]
 - a. #Kevés feladatra igaz: János volt az egyedüli személy, aki megoldotta.
 - b. János volt az a személy, aki kevés feladatot oldott meg.

Az elmélet előnyei 1.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- Megmagyarázza, hogy a monoton csökkenő kvantorok, amelyek az ige előtti pozíciók közül csak a [Spec,FP] vagy [Spec,PredOp] pozíciókba (ld. [Szabolcsi 1997]) kerülhetnek, miért nem vehetnek fel nagy hatókört az ige mögött, még hangsúlyosan sem:

- (1) [_{FP} \ *János oldott meg* \ *kevés feladatot.*]
 - a. #Kevés feladatra igaz: János volt az egyedüli személy, aki megoldotta.
 - b. János volt az a személy, aki kevés feladatot oldott meg.

Az elmélet előnyei 2.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvei

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- Megmagyarázza, hogy alárendelt mondatbeli posztverbális hangsúlyos kvantorok miért nem vehetnek fel nagy hatókört a főmondat ige előtti operátoraihoz képest:

- (1) [*DistP* Több lány_{*i*} is hallottam, [*CP* hogy meghívott *e_i* \mindenki.]] [É. Kiss 1987]
 - a. # Mindenkire igaz: hallottam róla, hogy több lány is meghívott.
 - b. Több lányról is hallottam, hogy mindenki meghívta.

Az elmélet előnyei 2.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- Megmagyarázza, hogy alárendelt mondatbeli posztverbális hangsúlyos kvantorok miért nem vehetnek fel nagy hatókört a főmondat ige előtti operátoraihoz képest:

- (1) [*DistP* Több lányt_i is hallottam, [*CP* hogy meghívott e_i \mindenki.]] [É. Kiss 1987]
 - a. # Mindenre igaz: hallottam róla, hogy több lány is meghívott.
 - b. Több lányról is hallottam, hogy mindenki meghívta.

Az elmélet előnyei 3.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérve

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- Megmagyarázza, hogy a [Spec,DistP] pozícióból kizárt, de a [Spec,TopP]-ben előforduló kvantorok miért kaphatnak nagy hatókörű olvasatot hangsúlytalanul is posztverbális helyzetben – ezek ige előtti pozíciójukban is lehetnek hangsúlytalanok:

(1) János \kétszer hívott meg valakit.
[É. Kiss 1987]

- a. Van egy személy, akit János kétszer hívott meg.
- b. Kétszer történt meg, hogy János egy-egy személyt (nem feltétlenül ugyanazokat) meghívta.

Az elmélet előnyei 3.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérve

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- Megmagyarázza, hogy a [Spec,DistP] pozícióból kizárt, de a [Spec,TopP]-ben előforduló kvantorok miért kaphatnak nagy hatókörű olvasatot hangsúlytalanul is posztverbális helyzetben – ezek ige előtti pozíciójukban is lehetnek hangsúlytalanok:

(1) János \kétszer hívott meg valakit.
[É. Kiss 1987]

- a. Van egy személy, akit János kétszer hívott meg.
- b. Kétszer történt meg, hogy János egy-egy személyt (nem feltétlenül ugyanazokat) meghívta.

Az elmélet hátrányai 1.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismétel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- Azt jósolja, hogy egy preverbális [Spec,DistP]-beli kvantort és egy hangsúlyos posztverbális kvantort tartalmazó mondatban az utóbbi hatóköre kétféle lehet. Ez (1) esetében helyénvalónak látszik, de (2) esetében nem:

(1) [*DistP* Mindenkinék [*FP* kétszer kellett vizsgáznia \több tárgyból is.]]

(2) [*DistP* Marit is meglátogatta \mindenki.]

- a. Mindenkire igaz: Marit is meglátogatta (és legalább egy másik személyt is, de ezek a személyek a különböző látogatók esetében különbözőek lehetnek).
- b. #Marira és legalább egy másik személyre is igaz: mindenki meglátogatta.

Az elmélet hátrányai 1.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismétel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- Azt jósolja, hogy egy preverbális [Spec,DistP]-beli kvantort és egy hangsúlyos posztverbális kvantort tartalmazó mondatban az utóbbi hatóköre kétféle lehet. Ez (1) esetében helyénvalónak látszik, de (2) esetében nem:

(1) [*DistP* Mindenkinék [*FP* kétszer kellett vizsgáznia \több tárgyból is.]]

(2) [*DistP* Marit is meglátogatta \mindenki.]

- a. Mindenkire igaz: Marit is meglátogatta (és legalább egy másik személyt is, de ezek a személyek a különböző látogatók esetében különbözőek lehetnek).
- b. #Marira és legalább egy másik személyre is igaz: mindenki meglátogatta.

Az elmélet hátrányai 1.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismétel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- Azt jósolja, hogy egy preverbális [Spec,DistP]-beli kvantort és egy hangsúlyos posztverbális kvantort tartalmazó mondatban az utóbbi hatóköre kétféle lehet. Ez (1) esetében helyénvalónak látszik, de (2) esetében nem:

(1) [*DistP* Mindenkinék [*FP* kétszer kellett vizsgáznia \több tárgyból is.]]

(2) [*DistP* Marit is meglátogatta \mindenki.]

- a. Mindenkire igaz: Marit is meglátogatta (és legalább egy másik személyt is, de ezek a személyek a különböző látogatók esetében különbözőek lehetnek).
- b. #Marira és legalább egy másik személyre is igaz: mindenki meglátogatta.

Az elmélet hátrányai 2.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- Azt jósolja, hogy nagy hatókörű olvasatot minden olyan ige mögötti hangsúlyos kvantor kaphat, amely az ige előtti [Spec,DistP] pozícióban előfordulhat. A (2) mondat posztverbális kvantora számára azonban nincs meg ez a lehetőség:

(1) [$_{FP}$ \János oldott meg \legalább két feladatot]

(2) [$_{FP}$ \János oldott meg \több mint két feladatot.]

Az elmélet hátrányai 2.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvei

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- Azt jósolja, hogy nagy hatókörű olvasatot minden olyan ige mögötti hangsúlyos kvantor kaphat, amely az ige előtti [Spec,DistP] pozícióban előfordulhat. A (2) mondat posztverbális kvantora számára azonban nincs meg ez a lehetőség:
 - (1) [_{FP} \János oldott meg \legalább két feladatot]
 - (2) [_{FP} \János oldott meg \több mint két feladatot.]

Tartalom

Fókusz és
hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi
elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok
hierarchiája

Jackson 2007:
"részhajló
stratégiák"

Egy új
megközelítés

Az ige mögötti
determináns
mint fókusz

A fókuszág ismérvei

Kiegészítendő
kérdésekre adott
válaszok

Párhuzamba állítást
vagy ellentétet
kifejező mondatok

Posztverbális
DP: topik

1 A probléma

2 Korábbi elméletek

■ É. Kiss (1987, 1992, 2002)– Stilisztikai szabály

■ Hunyadi (1996, 2002) – Operátorok hierarchiája

■ Jackson 2007: "részhajló stratégiák"

3 Egy új megközelítés

4 Az ige mögötti hangsúlyos determináns mint fókusz

■ A fókuszág ismérvei

■ Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

■ Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

5 Az ige mögötti hangsúlyos determinánst tartalmazó DP
mint topik

Hunyadi László elméletének legfontosabb elemei 1.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismétel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- A hatókört nem a (k-)vezérlési relációk határozzák meg, hanem az operátorok hangsúlyozása, illetve azok helye egy függetlenül létező és univerzális operátor-hierarchiában.
- A mondatok prozódiai szerkezete nem vezethető le a szintaktikai szerkezetből.
- Csak azok a mondatok lehetnek grammatikusak, amelyeknek a prozódiai szerkezete hangsúlyredukciós szabályokkal levezethető.

Hunyadi László elméletének legfontosabb elemei 1.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismétel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- A hatókört nem a (k-)vezérlési relációk határozzák meg, hanem az operátorok hangsúlyozása, illetve azok helye egy függetlenül létező és univerzális operátor-hierarchiában.
- A mondatok prozódiai szerkezete nem vezethető le a szintaktikai szerkezetből.
- Csak azok a mondatok lehetnek grammatikusak, amelyeknek a prozódiai szerkezete hangsúlyredukciós szabályokkal levezethető.

Hunyadi László elméletének legfontosabb elemei 1.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismétel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális
DP: topik

- A hatókört nem a (k-)vezérlési relációk határozzák meg, hanem az operátorok hangsúlyozása, illetve azok helye egy függetlenül létező és univerzális operátor-hierarchiában.
- A mondatok prozódiai szerkezete nem vezethető le a szintaktikai szerkezetből.
- Csak azok a mondatok lehetnek grammatikusak, amelyeknek a prozódiai szerkezete hangsúlyredukciós szabályokkal levezethető.

Hunyadi László elméletének legfontosabb elemei 2.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- A hangsúlyredukciós szabályok bemenete a fonológiai szavak sorozata, amelyek közül mindegyik hangsúlyt visel.
- A fonológiai frázisok illetve az intonációs frázisok kialakulása: az egyformán hangsúlyozott szavak közül azok vehetik el a tőlük közvetlenül jobbra elhelyezkedők hangsúlyát, amelyek alábbi univerzális hierarchiában feljebb találhatóak:
 - (1) mondatok közötti operátor > mondatoperátor > kvantoros NP és adverbium > nem kvantoros NP (fókusz) és negatív kvantor > ige

Hunyadi László elméletének legfontosabb elemei 2.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "rézrehabilitációs stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- A hangsúlyredukciós szabályok bemenete a fonológiai szavak sorozata, amelyek közül mindegyik hangsúlyt visel.
- A fonológiai frázisok illetve az intonációs frázisok kialakulása: az egyformán hangsúlyozott szavak közül azok vehetik el a tőlük közvetlenül jobbra elhelyezkedők hangsúlyát, amelyek alábbi univerzális hierarchiában feljebb találhatóak:
 - (1) mondatok közötti operátor > mondatoperátor > kvantoros NP és adverbium > nem kvantoros NP (fókusz) és negatív kvantor > ige

Hunyadi László elméletének legfontosabb elemei 2.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- A hangsúlyredukciós szabályok bemenete a fonológiai szavak sorozata, amelyek közül mindegyik hangsúlyt visel.
- A fonológiai frázisok illetve az intonációs frázisok kialakulása: az egyformán hangsúlyozott szavak közül azok vehetik el a tőlük közvetlenül jobbra elhelyezkedők hangsúlyát, amelyek alábbi univerzális hierarchiában feljebb találhatóak:
 - (1) mondatok közötti operátor > mondatoperátor > kvantoros NP és adverbium > nem kvantoros NP (fókusz) és negatív kvantor > ige

Hunyadi László elméletének legfontosabb elemei 3.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- Miután a hangsúlyredukciós szabályok segítségével prozódiailag jólformált szerkezetek jöttek létre, az operátorok hatóköre a következőképpen vezethető le:
 - 1 Egy intonációs frázis hangsúlyos feje nagy hatókört kap az intonációs frázis többi összetevőjéhez képest.
 - 2 Az intonációs frázisok egymáshoz viszonyított hatókörét az operátorok hierarchiája határozza meg.
 - 3 Amennyiben két intonációs frázis feje a hierarchia azonos pontján helyezkedik el, hatóköri többértelműség lép fel.

Hunyadi László elméletének legfontosabb elemei 3.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvei

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- Miután a hangsúlyredukciós szabályok segítségével prozódiailag jólformált szerkezetek jöttek létre, az operátorok hatóköre a következőképpen vezethető le:
 - 1 Egy intonációs frázis hangsúlyos feje nagy hatókört kap az intonációs frázis többi összetevőjéhez képest.
 - 2 Az intonációs frázisok egymáshoz viszonyított hatókörét az operátorok hierarchiája határozza meg.
 - 3 Amennyiben két intonációs frázis feje a hierarchia azonos pontján helyezkedik el, hatóköri többértelműség lép fel.

Hunyadi László elméletének legfontosabb elemei 3.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- Miután a hangsúlyredukciós szabályok segítségével prozódiailag jólformált szerkezetek jöttek létre, az operátorok hatóköre a következőképpen vezethető le:
 - 1 Egy intonációs frázis hangsúlyos feje nagy hatókört kap az intonációs frázis többi összetevőjéhez képest.
 - 2 Az intonációs frázisok egymáshoz viszonyított hatókörét az operátorok hierarchiája határozza meg.
 - 3 Amennyiben két intonációs frázis feje a hierarchia azonos pontján helyezkedik el, hatóköri többértelműség lép fel.

Hunyadi László elméletének legfontosabb elemei 3.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális
DP: topik

- Miután a hangsúlyredukciós szabályok segítségével prozódiailag jólformált szerkezetek jöttek létre, az operátorok hatóköre a következőképpen vezethető le:
 - 1 Egy intonációs frázis hangsúlyos feje nagy hatókört kap az intonációs frázis többi összetevőjéhez képest.
 - 2 Az intonációs frázisok egymáshoz viszonyított hatókörét az operátorok hierarchiája határozza meg.
 - 3 Amennyiben két intonációs frázis feje a hierarchia azonos pontján helyezkedik el, hatóköri többértelműség lép fel.

Az elmélet előnyei

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszság ismérvei

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- Az elmélet le tudja vezetni a preverbális fókusz/negatív kvantort és posztverbális hangsúlyos determinánst tartalmazó mondatok azon olvasatát, amely szerint az utóbbi kap nagy hatókört az előbbi felett:

(1) [_{FP} \János oldott meg \minden feladatot.]

(2) [_{FP} \Kevés filmet nézett meg \mindenki.]

Az elmélet előnyei

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszság ismérvei

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- Az elmélet le tudja vezetni a preverbális fókusz/negatív kvantort és posztverbális hangsúlyos determinánst tartalmazó mondatok azon olvasatát, amely szerint az utóbbi kap nagy hatókört az előbbi felett:

(1) [_{FP} \János oldott meg \minden feladatot.]

(2) [_{FP} \Kevés filmet nézett meg \mindenki.]

Az elmélet hátrányai 1.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- Az elmélet aszimmetriát feltételez a különböző kategóriájú ("negatív" vs. "pozitív") preverbális kvantorokat tartalmazó mondatok között: míg a fenti mondatoknak egy olvasatuk lehet, az alábbiak kettő:

(1) [*DistP* \Legalább két feladatot megoldott \mindenki.]

Az elmélet hátrányai 1.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- Az elmélet aszimmetriát feltételez a különböző kategóriájú ("negatív" vs. "pozitív") preverbális kvantorokat tartalmazó mondatok között: míg a fenti mondatoknak egy olvasatuk lehet, az alábbiak kettő:
(1) [*DistP* \ *Legalább két feladatot megoldott* \ *mindenki.*]

Az elmélet hátrányai 2.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- Az elmélet azt jósolja, hogy a következő mondatban nem lehet nagy hatóköre az ige mögötti kvantornak:

(1) [*DistP* \ *Marit is meglátogatta* \ *mindenki.*]

Az elmélet hátrányai 3.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- [Hunyadi 2002](316-7. l.): amikor kísérleti személyeknek egy preverbális fókuszt és hangsúlyos posztverbális determinánst tartalmazó, izoláltan elhangzó mondatoknak az általuk preferált interpretációját kellett kiválasztani, csak 50%-uk választotta azt az olvasatot, amelyben a posztverbális kvantor vesz fel nagy hatókört.

Hunyadi a jelenségről: nem jelent problémát az elmélete számára, mert a beszélők mindegyike az elvárt olvasatot rendelte a mondathoz, amikor azt kontextussal együtt hallották.

Az elmélet hátrányai 3.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismétel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- [Hunyadi 2002](316-7. l.): amikor kísérleti személyeknek egy preverbális fókuszt és hangsúlyos posztverbális determinánst tartalmazó, izoláltan elhangzó mondatoknak az általuk preferált interpretációját kellett kiválasztani, csak 50%-uk választotta azt az olvasatot, amelyben a posztverbális kvantor vesz fel nagy hatókört. Hunyadi a jelenségről: nem jelent problémát az elmélete számára, mert a beszélők mindegyike az elvárt olvasatot rendelte a mondathoz, amikor azt kontextussal együtt hallották.

Tartalom

Fókusz és
hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi
elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok
hierarchiája

Jackson 2007:
"részhajló
stratégiák"

Egy új
megközelítés

Az ige mögötti
determináns
mint fókusz

A fókuszág ismervei

Kiegészítendő
kérdésekre adott
válaszok

Párhuzamba állítást
vagy ellentétet
kifejező mondatok

Posztverbális
DP: topik

1 A probléma

2 Korábbi elméletek

- É. Kiss (1987, 1992, 2002)– Stilisztikai szabály
- Hunyadi (1996, 2002) – Operátorok hierarchiája
- Jackson 2007: "részhajló stratégiák"

3 Egy új megközelítés

4 Az ige mögötti hangsúlyos determináns mint fókusz

- A fókuszság ismervei
- Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok
- Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

5 Az ige mögötti hangsúlyos determinánst tartalmazó DP mint topik

Scott Jackson elméletének elemei

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackon 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszosság ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- A vizsgált jelenség a nyelvtan és a feldolgozó rendszer interakciójának sajátosságai alapján magyarázható
- Townsend & Bever 2001: cél, hogy a hallott szöveg feldolgozása minél gyorsabban történjen, ezért stratégiák fejlődnek ki, amelyek "részrehajló" interpretációkhoz vezetnek

Jackon:

A magyarul vagy egy olyan stratégia, hogy a hangsúlyos univerzális kvantorok mindenképpen nagy hatókört kapnak (mivel preverbálisan, ahol nagy hatókört kapnak, mindig hangsúlyosak)

Scott Jackson elméletének elemei

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszosság ismétel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- A vizsgált jelenség a nyelvtan és a feldolgozó rendszer interakciójának sajátosságai alapján magyarázható
- Townsend & Bever 2001: cél, hogy a hallott szöveg feldolgozása minél gyorsabban történjen, ezért stratégiák fejlődnek ki, amelyek "részrehajló" interpretációkhoz vezetnek

Jackson:

A magyarban vagy egy olyan stratégia, hogy a hangsúlyos univerzális kvantorok mindenképpen nagy hatókört kapnak (mivel preverbálisan, ahol nagy hatókört kapnak, mindig hangsúlyosak)

Következmények

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "rézrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

Az, hogy a hangsúlyos posztverbális kvantorokhoz konkrét mondatokban milyen mértékben rendelhető nagy hatókörű olvasat, variálódik

- a kvantorok fajtái
- a beszélők
- a kvantorok gyakorisága (pl. posztverbális *minden* ill. *mindenkit*)

szerint.

Következtetés [Hunyadi 2002] kísérleti eredményei alapján

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvei

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

Ha kontextus nélkül a beszélők el tudják képzelni, hogy a vizsgált mondatokban a posztverbális hangsúlyos kvantor kis hatókört kap, az azért van, mert el tudnak képzelni egy olyan kontextust, amelyben ez a preferált olvasat.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvei

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

A vizsgált mondatok az információs szerkezet szempontjából a következő sajátosságokkal rendelkeznek:

- Az ige mögötti hangsúlyos determináns (*új információs fókusz*). (ld. [É. Kiss 1998])
- A hangsúlyos determinánst tartalmazó posztverbális DP *topik*.

A vizsgált mondatok az információs szerkezet szempontjából a következő sajátosságokkal rendelkeznek:

- Az ige mögötti hangsúlyos determináns (*új információs fókusz*). (ld. [É. Kiss 1998])
- A hangsúlyos determinánst tartalmazó posztverbális DP *topik*.

Tartalom

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvei

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

1 A probléma

2 Korábbi elméletek

- É. Kiss (1987, 1992, 2002)– Stilisztikai szabály
- Hunyadi (1996, 2002) – Operátorok hierarchiája
- Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

3 Egy új megközelítés

4 Az ige mögötti hangsúlyos determináns mint fókusz

- A fókuszág ismérvei
- Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok
- Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

5 Az ige mögötti hangsúlyos determinánst tartalmazó DP mint topik

A fókuszszág ismérvei

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszszág ismérvei

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

A fókusz információs szerkezeti szempontból:
új információt kifejező összetevő.

Mit értünk új információn?

[Halliday 1967]:

- olyan információt, amely a szövegelőzményből vagy a szituációból nem következik (206. l.)
- olyan információt, amely ellentétes valamely feltételezett vagy kimondott alternatívával (206. l.)
- olyan összetevő által hordozott információt, amely egy előfeltételezett kiegészítendő kérdés kérdőszavának feleltethető meg (226. l.)

A fókuszszág ismérvei

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszszág ismérvei

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

A fókusz információs szerkezeti szempontból:
új információt kifejező összetevő.

Mit értünk új információn?

[Halliday 1967]:

- olyan információt, amely a szövegelőzményből vagy a szituációból nem következik (206. l.)
- olyan információt, amely ellentétes valamely feltételezett vagy kimondott alternatívával (206. l.)
- olyan összetevő által hordozott információt, amely egy előfeltételezett kiegészítendő kérdés kérdőszavának feleltethető meg (226. l.)

A fókusztság ismérvei

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókusztság ismérvei

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

A fókusz információs szerkezeti szempontból:
új információt kifejező összetevő.

Mit értünk új információn?

[Halliday 1967]:

- olyan információt, amely a szövegelőzményből vagy a szituációból nem következik (206. l.)
- olyan információt, amely ellentétes valamely feltételezett vagy kimondott alternatívával (206. l.)
- olyan összetevő által hordozott információt, amely egy előfeltételezett kiegészítendő kérdés kérdőszavának feleltethető meg (226. l.)

A fókusztság ismérvei

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókusztság ismérvei

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

A fókusz információs szerkezeti szempontból:
új információt kifejező összetevő.

Mit értünk új információn?

[Halliday 1967]:

- olyan információt, amely a szövegelőzményből vagy a szituációból nem következik (206. l.)
- olyan információt, amely ellentétes valamely feltételezett vagy kimondott alternatívával (206. l.)
- olyan összetevő által hordozott információt, amely egy előfeltételezett kiegészítendő kérdés kérdőszavának feleltethető meg (226. l.)

A fókusztság ismérvei

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "rézrehozó stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókusztság ismérvei

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

A fókusz információs szerkezeti szempontból:
új információt kifejező összetevő.

Mit értünk új információn?

[Halliday 1967]:

- olyan információt, amely a szövegelőzményből vagy a szituációból nem következik (206. l.)
- olyan információt, amely ellentétes valamely feltételezett vagy kimondott alternatívával (206. l.)
- olyan összetevő által hordozott információt, amely egy előfeltételezett kiegészítendő kérdés kérdőszavának feleltethető meg (226. l.)

A fókuszság tesztelése

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszság ismérvei

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

Egy ige mögötti hangsúlyos determinánsról akkor látható be, hogy fókuszként viselkedik, ha

- kiegészítendő kérdésre adott válaszban megfeleltethető a kérdőszónak
- szembeállítást vagy párhuzamba állítást kifejező mondatban előfordulva megfeleltethető a korigálni vagy párhuzamba állítani kívánt összetevőnek.

A továbbiakban ezeket az eseteket vesszük sorra.

Tartalom

Fókusz és
hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi
elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok
hierarchiája

Jackson 2007:
"részhajlító
stratégiák"

Egy új
megközelítés

Az ige mögötti
determináns
mint fókusz

A fókuszág ismérvei

Kiegészítendő
kérdésekre adott
válaszok

Párhuzamba állítást
vagy ellentétet
kifejező mondatok

Posztverbális
DP: topik

1 A probléma

2 Korábbi elméletek

- É. Kiss (1987, 1992, 2002)– Stilisztikai szabály
- Hunyadi (1996, 2002) – Operátorok hierarchiája
- Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

3 Egy új megközelítés

4 Az ige mögötti hangsúlyos determináns mint fókusz

- A fókuszág ismérvei
- **Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok**
- Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

5 Az ige mögötti hangsúlyos determinánst tartalmazó DP
mint topik

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok posztverbális hangsúlyos kvantorokkal

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszság ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

Kérdés: egy preverbális fókuszt és egy posztverbális hangsúlyos determinánst tartalmazó kijelentő mondat alkalmas-e arra, hogy kongruens választ adjon egy két kérdőszót tartalmazó többszörös kérdésre?

(Az a kérdés, hogy egy ilyen mondat kongruens választ ad-e egy két kérdőszót tartalmazó kérdésre, szintaktikai okok miatt nem merül fel.)

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok posztverbális hangsúlyos kvantorokkal

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszság ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

Kérdés: egy preverbális fókuszt és egy posztverbális hangsúlyos determinánst tartalmazó kijelentő mondat alkalmas-e arra, hogy kongruens választ adjon egy két kérdőszót tartalmazó többszörös kérdésre?

(Az a kérdés, hogy egy ilyen mondat kongruens választ ad-e egy két kérdőszót tartalmazó kérdésre, szintaktikai okok miatt nem merül fel.)

A többszörös kérdések típusai

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

A többszörös kérdéseknek két típusát ismerjük (ld. [Comorovski 1996], [Krifka 2001]):

- egyetlen pár megnevezését váró kérdések:

(1) Ki vesz el kit a regény végén? [É. Kiss 2002]

[É. Kiss 2002]: egy fenti típusú kérdés csak akkor lehet grammatikus, ha a két kérdőszó tartománya megegyezik.

Ez megmagyarázza, hogy (2), amelynek kérdőszavaira az (1) fókusznak tekintett összetevői válaszolhatnának, miért nem grammatikus:

(1) [_{FP} \ *János oldott meg \ minden feladatot.*]

(2) * [_{FP} *Ki oldott meg hány feladatot?*]

A többszörös kérdések típusai, folyt.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális
DP: topik

- párok listáját válaszul váró kérdések:

(1) [*DistP* *Ki* [*FP* *hány feladatot oldott meg?*]]

Kongruens válasz (1)-re:

(2) Mari \három feladatot, Juli \négy feladatot, János pedig \öt feladatot oldott meg.

Hangsúlyos determinánsok többszörös kérdésekre adott válaszokban

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "résztrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

(1) A feladatok közül hányat ki oldott meg?

(1) előfeltevése: legyenek a kontextusban relevánsnak tekintett mennyiségek. Olyan listából álló választ vár, amelynek elemei a releváns mennyiségekből és személyekből álló párok. Amennyiben a releváns feladatmennyiségek a három feladat, a négy feladat és a feladatok összessége, akkor (2) kongruens válasz (1)-re:

(2) \Mari oldott meg \három feladatot, \Juli oldott meg \négy feladatot, és \János oldott meg \minden feladatot.

Az operátorok hatóköre (2)-ben:

AZONOSÍTÓ FÓKUSZ > MINDEN

(2): az első példa arra, hogy a hangsúlyos posztverbális operátorok vehetnek fel kis hatókört az ige előtti operátorokkal szemben.

Hangsúlyos determinánsok többszörös kérdésekre adott válaszokban

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "résztrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

(1) A feladatok közül hányat ki oldott meg?

(1) előfeltevése: legyenek a kontextusban relevánsnak tekintett mennyiségek. Olyan listából álló választ vár, amelynek elemei a releváns mennyiségekből és személyekből álló párok. Amennyiben a releváns feladatmennyiségek a három feladat, a négy feladat és a feladatok összessége, akkor (2) kongruens válasz (1)-re:

(2) \Mari oldott meg \három feladatot, \Juli oldott meg \négy feladatot, és \János oldott meg \minden feladatot.

Az operátorok hatóköre (2)-ben:

AZONOSÍTÓ FÓKUSZ > MINDEN

(2): az első példa arra, hogy a hangsúlyos posztverbális operátorok vehetnek fel kis hatókört az ige előtti operátorokkal szemben.

Hangsúlyos determinánsok többszörös kérdésekre adott válaszokban

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "résztrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

(1) A feladatok közül hányat ki oldott meg?

(1) előfeltevése: legyenek a kontextusban relevánsnak tekintett mennyiségek. Olyan listából álló választ vár, amelynek elemei a releváns mennyiségekből és személyekből álló párok. Amennyiben a releváns feladatmennyiségek a három feladat, a négy feladat és a feladatok összessége, akkor (2) kongruens válasz (1)-re:

(2) \Mari oldott meg \három feladatot, \Juli oldott meg \négy feladatot, és \János oldott meg \minden feladatot.

Az operátorok hatóköre (2)-ben:
AZONOSÍTÓ FÓKUSZ > MINDEN

(2): az első példa arra, hogy a hangsúlyos posztverbális operátorok vehetnek fel kis hatókört az ige előtti operátorokkal szemben.

Hangsúlyos determinánsok többszörös kérdésekre adott válaszokban

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "résztrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

(1) A feladatok közül hányat ki oldott meg?

(1) előfeltevése: legyenek a kontextusban relevánsnak tekintett mennyiségek. Olyan listából álló választ vár, amelynek elemei a releváns mennyiségekből és személyekből álló párok. Amennyiben a releváns feladatmennyiségek a három feladat, a négy feladat és a feladatok összessége, akkor (2) kongruens válasz (1)-re:

(2) \Mari oldott meg \három feladatot, \Juli oldott meg \négy feladatot, és \János oldott meg \minden feladatot.

Az operátorok hatóköre (2)-ben:

AZONOSÍTÓ FÓKUSZ > MINDEN

(2): **az első példa** arra, hogy a hangsúlyos posztverbális operátorok vehetnek fel kis hatókört az ige előtti operátorokkal szemben.

Hangsúlyos determinánsok többszörös kérdésekre adott válaszokban, folyt.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszság ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

(1) *Melyik feladatot ki oldotta meg?*

(1) olyan párokat tartalmazó válaszokat vár, amelyek a feladatokból és az azokat megoldók nevéből állnak, pl.:

(2) *Az első feladatot Mari oldotta meg, a másodikat Juli, a harmadikat pedig János.*

(3) *Az első feladatot János oldotta meg, a másodikat János oldotta meg, és a harmadikat szintén János oldotta meg.*

(3) egyenértékű (4)-gyel (ha összesen három feladat van):

(4) $[_{FP} \setminus \text{János oldott meg} \setminus \text{minden feladatot.}]$

(4) egyenlő a (3)-beli tagmondatok konjunkciójával
Az operátorok hatóköre (4)-ben:
MINDEN > AZONOSÍTÓ FÓKUSZ

Hangsúlyos determinánsok többszörös kérdésekre adott válaszokban, folyt.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

(1) *Melyik feladatot ki oldotta meg?*

(1) olyan párokat tartalmazó válaszokat vár, amelyek a feladatokból és az azokat megoldók nevéből állnak, pl.:

(2) *Az első feladatot Mari oldotta meg, a másodikat Juli, a harmadikat pedig János.*

(3) *Az első feladatot János oldotta meg, a másodikat János oldotta meg, és a harmadikat szintén János oldotta meg.*

(3) egyenértékű (4)-gyel (ha összesen három feladat van):

(4) *[_{FP} \ János oldott meg \ minden feladatot.]*

(4) egyenlő a (3)-beli tagmondatok konjunkciójával
Az operátorok hatóköre (4)-ben:
MINDEN > AZONOSÍTÓ FÓKUSZ

Hangsúlyos determinánsok többszörös kérdésekre adott válaszokban, folyt.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

(1) *Melyik feladatot ki oldotta meg?*

(1) olyan párokat tartalmazó válaszokat vár, amelyek a feladatokból és az azokat megoldók nevéből állnak, pl.:

(2) *Az első feladatot Mari oldotta meg, a másodikat Juli, a harmadikat pedig János.*

(3) *Az első feladatot János oldotta meg, a másodikat János oldotta meg, és a harmadikat szintén János oldotta meg.*

(3) egyenértékű (4)-gyel (ha összesen három feladat van):

(4) *[_{FP} \ János oldott meg \ minden feladatot.]*

(4) egyenlő a (3)-beli tagmondatok konjunkciójával
Az operátorok hatóköre (4)-ben:
MINDEN > AZONOSÍTÓ FÓKUSZ

Hangsúlyos determinánsok többszörös kérdésekre adott válaszokban, folyt.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

(1) *Melyik feladatot ki oldotta meg?*

(1) olyan párokat tartalmazó válaszokat vár, amelyek a feladatokból és az azokat megoldók nevéből állnak, pl.:

(2) *Az első feladatot Mari oldotta meg, a másodikat Juli, a harmadikat pedig János.*

(3) *Az első feladatot János oldotta meg, a másodikat János oldotta meg, és a harmadikat szintén János oldotta meg.*

(3) egyenértékű (4)-gyel (ha összesen három feladat van):

(4) $[_{FP} \setminus \text{János oldott meg} \setminus \text{minden feladatot.}]$

(4) egyenlő a (3)-beli tagmondatok konjunkciójával

Az operátorok hatóköre (4)-ben:

MINDEN > AZONOSÍTÓ FÓKUSZ

Hangsúlyos determinánsok többszörös kérdésekre adott válaszokban, folyt.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

(1) *Melyik feladatot ki oldotta meg?*

(1) olyan párokat tartalmazó válaszokat vár, amelyek a feladatokból és az azokat megoldók nevéből állnak, pl.:

(2) *Az első feladatot Mari oldotta meg, a másodikat Juli, a harmadikat pedig János.*

(3) *Az első feladatot János oldotta meg, a másodikat János oldotta meg, és a harmadikat szintén János oldotta meg.*

(3) egyenértékű (4)-gyel (ha összesen három feladat van):

(4) [_{FP} \ *János oldott meg \ minden feladatot.*]

(4) egyenlő a (3)-beli tagmondatok konjunkciójával

Az operátorok hatóköre (4)-ben:

MINDEN > AZONOSÍTÓ FÓKUSZ

Hangsúlyos determinánsok többszörös kérdésekre adott válaszokban, folyt.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

(1) *Melyik feladatot ki oldotta meg?*

(1) olyan párokat tartalmazó válaszokat vár, amelyek a feladatokból és az azokat megoldók nevéből állnak, pl.:

(2) *Az első feladatot Mari oldotta meg, a másodikat Juli, a harmadikat pedig János.*

(3) *Az első feladatot János oldotta meg, a másodikat János oldotta meg, és a harmadikat szintén János oldotta meg.*

(3) egyenértékű (4)-gyel (ha összesen három feladat van):

(4) $[_{FP} \setminus \text{János oldott meg} \setminus \text{minden feladatot.}]$

(4) egyenlő a (3)-beli tagmondatok konjunkciójával
Az operátorok hatóköre (4)-ben:
MINDEN > AZONOSÍTÓ FÓKUSZ

Tartalom

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvei

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

1 A probléma

2 Korábbi elméletek

- É. Kiss (1987, 1992, 2002)– Stilisztikai szabály
- Hunyadi (1996, 2002) – Operátorok hierarchiája
- Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

3 Egy új megközelítés

4 Az ige mögötti hangsúlyos determináns mint fókusz

- A fókuszág ismérvei
- Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok
- **Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok**

5 Az ige mögötti hangsúlyos determinánst tartalmazó DP mint topik

Párhuzam kifejezése posztverbális hangsúlyos determinánsokkal

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvei

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

Feltételezés: a preverbális fókusz is a párhuzam és szembeállítás eszköze.

- (1) A. [_{FP} \Éva oldott meg *pontosan öt feladatot.*]
B. És [_{FP} \János oldott meg \ *minden feladatot.*]

Az operátorok hatóköre (1B)-ben:
AZONOSÍTÓ FÓKUSZ > MINDEN

A *második példánk* arra, hogy bizonyos kontextusokban a posztverbális hangsúlyos kvantorok is vehetnek fel kis hatókört!

Párhuzam kifejezése posztverbális hangsúlyos determinánsokkal

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

Feltételezés: a preverbális fókusz is a párhuzam és szembeállítás eszköze.

- (1) A. [_{FP} \Éva oldott meg *pontosan öt feladatot.*]
B. És [_{FP} \János oldott meg \minden feladatot.]

Az operátorok hatóköre (1B)-ben:
AZONOSÍTÓ FÓKUSZ > MINDEN

A *második példánk* arra, hogy bizonyos kontextusokban a posztverbális hangsúlyos kvantorok is vehetnek fel kis hatókört!

Párhuzam kifejezése posztverbális hangsúlyos determinánsokkal

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "rézre hajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

Feltételezés: a preverbális fókusz is a párhuzam és szembeállítás eszköze.

- (1) A. [_{FP} \Éva oldott meg *pontosan öt feladatot.*]
B. És [_{FP} \János oldott meg \minden feladatot.]

Az operátorok hatóköre (1B)-ben:
AZONOSÍTÓ FÓKUSZ > MINDEN

A *második példánk* arra, hogy bizonyos kontextusokban a posztverbális hangsúlyos kvantorok is vehetnek fel kis hatókört!

Párhuzam kifejezése posztverbális hangsúlyos determinánsokkal

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

Feltételezés: a preverbális fókusz is a párhuzam és szembeállítás eszköze.

- (1) A. [_{FP} \Éva oldott meg *pontosan öt feladatot.*]
B. És [_{FP} \János oldott meg \minden feladatot.]

Az operátorok hatóköre (1B)-ben:
AZONOSÍTÓ FÓKUSZ > MINDEN

A *második példánk* arra, hogy bizonyos kontextusokban a posztverbális hangsúlyos kvantorok is vehetnek fel kis hatókört!

Szembeállítás kifejezése posztverbális hangsúlyos determinánsokkal: 1. eset

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

(1) A. [_{FP} \ *Éva* oldott meg *legalább hat feladatot.*]

B. *Nem*, [_{FP} \ *János* oldott meg \ *minden feladatot.*]

(1B) interpretációja: nem Éva, hanem János volt az, aki legalább hat feladatot megoldott, sőt, minden feladatot csak ő oldott meg. Tehát (1B) nemcsak (1A) korrekciója, hanem egy annál erősebb állítás.

Az operátorok hatóköre (1B)-ben:

MINDEN > AZONOSÍTÓ FÓKUSZ

Szembeállítás kifejezése posztverbális hangsúlyos determinánsokkal: 1. eset

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérével

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

(1) A. [_{FP} \ *Éva* oldott meg *legalább hat feladatot.*]

B. *Nem*, [_{FP} \ *János* oldott meg \ *minden feladatot.*]

(1B) interpretációja: nem Éva, hanem János volt az, aki legalább hat feladatot megoldott, sőt, minden feladatot csak ő oldott meg. Tehát (1B) nemcsak (1A) korrekciója, hanem egy annál erősebb állítás.

Az operátorok hatóköre (1B)-ben:

MINDEN > AZONOSÍTÓ FÓKUSZ

Szembeállítás kifejezése posztverbális hangsúlyos determinánsokkal: 1. eset

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

(1) A. [_{FP} \ *Éva* oldott meg *legalább hat feladatot.*]

B. *Nem*, [_{FP} \ *János* oldott meg \ *minden feladatot.*]

(1B) interpretációja: nem Éva, hanem János volt az, aki legalább hat feladatot megoldott, sőt, minden feladatot csak ő oldott meg. Tehát (1B) nemcsak (1A) korrekciója, hanem egy annál erősebb állítás.

Az operátorok hatóköre (1B)-ben:

MINDEN > AZONOSÍTÓ FÓKUSZ

Figyeljük meg, hogy a fenti (1A) és (1B) sorrendjének felcserélésével már nem kaptunk koherens diskurzust!

(1) A. [_{FP} \Éva oldott meg *minden feladatot.*]

B. # Nem, [_{FP} \János oldott meg \legalább *hat feladatot.*]

Szembeállítás kifejezése posztverbális hangsúlyos determinánsokkal: 1. eset, folyt.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

A szembeállítás sokkal kevésbé természetes, ha a korigálendő mondatbeli kvantoros NP nem monoton növekvő:

- (1) A. [_{FP} \Éva oldott meg *pontosan öt feladatot.*]
B. #Nem, [_{FP} \János oldott meg \minden feladatot.]

Szembeállítás kifejezése posztverbális hangsúlyos determinánsokkal: 1. eset, folyt.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

A szembeállítás sokkal kevésbé természetes, ha a korigálendő mondatbeli kvantoros NP nem monoton növekvő:

- (1) A. [_{FP} \ *Éva* oldott meg *pontosan öt feladatot.*]
B. #Nem, [_{FP} \ *János* oldott meg \ *minden feladatot.*]

Magyarázat

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvei

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- (1) A. [_{FP} \ *Éva* oldott meg *legalább hat feladatot.*]
B. *Nem*, [_{FP} \ *János* oldott meg \ *minden feladatot.*]

(1A) → van legalább hat feladat, amit Éva oldott meg
(1B): nincs hatnál több ilyen feladat, sőt!

- (2) A. [_{FP} \ *Éva* oldott meg *pontosan öt feladatot.*]
B. #*Nem*, [_{FP} \ *János* oldott meg \ *minden feladatot.*]

(2A) előfeltevése: van valaki, aki pontosan öt feladatot oldott meg. (2B) tagadja ezt az előfeltevést is.

Magyarázat

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvei

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- (1) A. [_{FP} \ *Éva* oldott meg *legalább hat feladatot.*]
B. *Nem*, [_{FP} \ *János* oldott meg \ *minden feladatot.*]

(1A) → van legalább hat feladat, amit Éva oldott meg
(1B): nincs hatnál több ilyen feladat, sőt!

- (2) A. [_{FP} \ *Éva* oldott meg *pontosan öt feladatot.*]
B. #*Nem*, [_{FP} \ *János* oldott meg \ *minden feladatot.*]

(2A) előfeltevése: van valaki, aki pontosan öt feladatot oldott meg. (2B) tagadja ezt az előfeltevést is.

Magyarázat

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismétel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

(1) A. [_{FP} \Éva oldott meg *legalább hat feladatot.*]

B. Nem, [_{FP} \János oldott meg \minden feladatot.]

(1A) → van legalább hat feladat, amit Éva oldott meg

(1B): nincs hatnál több ilyen feladat, sőt!

(2) A. [_{FP} \Éva oldott meg *pontosan öt feladatot.*]

B. #Nem, [_{FP} \János oldott meg \minden feladatot.]

(2A) előfeltevése: van valaki, aki pontosan öt feladatot oldott meg. (2B) tagadja ezt az előfeltevést is.

Magyarázat

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

(1) A. [_{FP} \ *Éva* oldott meg *legalább hat feladatot.*]

B. *Nem*, [_{FP} \ *János* oldott meg \ *minden feladatot.*]

(1A) → van legalább hat feladat, amit Éva oldott meg

(1B): nincs hatnál több ilyen feladat, sőt!

(2) A. [_{FP} \ *Éva* oldott meg *pontosan öt feladatot.*]

B. #*Nem*, [_{FP} \ *János* oldott meg \ *minden feladatot.*]

(2A) előfeltevése: van valaki, aki pontosan öt feladatot oldott meg. (2B) tagadja ezt az előfeltevést is.

Hangsúlyos posztverbális determinánsok korrekciós mondatokban: 2. típus

Fókusz és
hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi
elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok
hierarchiája

Jackson 2007:
"részrehajló
stratégiák"

Egy új
megközelítés

Az ige mögötti
determináns
mint fókusz

A fókuszág ismétel

Kiegészítendő
kérdésekre adott
válaszok

Párhuzamba állítást
vagy ellentétet
kifejező mondatok

Posztverbális
DP: topik

(1) A. [_{FP} \János oldott meg *legalább hat* feladatot.]

B. *Nem*, [_{FP} \János oldott meg \ *minden* feladatot.]

Az (1B) mondat itt nem szembeállítást fejez ki, hanem azt, hogy a tényállást nem (1A), hanem az annál erősebb (1B) írja le helyesen.

Az operátorok hatóköre (1B)-ben:

MINDEN > AZONOSÍTÓ FÓKUSZ

Figyeljük meg, hogy a kétféle fókusz szerepe az (1B) mondatban az adott kontextusban különböző!

Hangsúlyos posztverbális determinánsok korrekciós mondatokban: 2. típus

Fókusz és
hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi
elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok
hierarchiája

Jackson 2007:
"részhajlító
stratégiák"

Egy új
megközelítés

Az ige mögötti
determináns
mint fókusz

A fókuszág ismétel

Kiegészítendő
kérdésekre adott
válaszok

Párhuzamba állítást
vagy ellentétet
kifejező mondatok

Posztverbális
DP: topik

(1) A. [_{FP} \János oldott meg **legalább hat** feladatot.]

B. *Nem*, [_{FP} \János oldott meg \ **minden** feladatot.]

Az (1B) mondat itt nem szembeállítást fejez ki, hanem azt, hogy a tényállást nem (1A), hanem az annál erősebb (1B) írja le helyesen.

Az operátorok hatóköre (1B)-ben:

MINDEN > AZONOSÍTÓ FÓKUSZ

Figyeljük meg, hogy a kétféle fókusz szerepe az (1B) mondatban az adott kontextusban különböző!

A kétféle fókusz különbségéről

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

(1) A. [_{FP} \János oldott meg *legalább hat feladatot.*]

B. *Nem,* [_{FP} \János oldott meg \ *minden feladatot.*]

János az (1B)-ben: nem fejez ki új információt, ún. öröklött fókusz, vagy másodszeri előfordulású fókusz (ld. [Partee 1991])

A másodszori előfordulású fókusz klasszikus esete

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- (1) A. *Eva only gave copies to the GRADUATE STUDENTS.*
B. *No, PETR only gave copies to the graduate students.*[Partee 1991]

Összefoglalás: hatóköri viszonyok a párhuzamot és szembeállítást kifejező mondatokban

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszság ismérvei

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- Csak a szembeállítást kifejező mondatokban vehet fel a posztverbális hangsúlyos kvantor nagy hatókört az ige előtti operátorokkal szemben, a párhuzamot kifejező mondatokban viszont lehet kis hatóköre.
- Az ilyen mondatokban a posztverbális kvantor hangsúlyozásának célja: egy erősebb állítás megfogalmazása annál, mint ami a kontextusban korábban elhangzott, vagy mint annak az egyszerű tagadása.

Összefoglalás: hatóköri viszonyok a párhuzamot és szembeállítást kifejező mondatokban

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszság ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

- Csak a szembeállítást kifejező mondatokban vehet fel a posztverbális hangsúlyos kvantor nagy hatókört az ige előtti operátorokkal szemben, a párhuzamot kifejező mondatokban viszont lehet kis hatóköre.
- Az ilyen mondatokban a posztverbális kvantor hangsúlyozásának célja: egy erősebb állítás megfogalmazása annál, mint ami a kontextusban korábban elhangzott, vagy mint annak az egyszerű tagadása.

Nagy hatókörű olvasatok - összegzés

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvei

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

A posztverbális hangsúlyos determinánst tartalmazó kvantoros kifejezés tehát 3 kontextusban vehet fel nagy hatókört:

- 1 többszörös kérdésekre adott válaszokban
- 2 korrekciós mondatokban, másodszeri vagy előszöri előfordulású preverbális fókusz (vagy egyéb összetevő, pl. [Spec,DistP]) társaságában.

A topiktság értelmezése

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

***Topik (itt):* azt a dolgot, személyt, halmazt, stb. megnevező összetevő, amelyről a mondat állítást tesz.**

Az alábbiakban belátjuk, hogy azon esetekben, amikor a posztverbális hangsúlyos determináns nagy hatókörű olvasatot kap, az őt tartalmazó DP a mondat topikja a fenti értelemben: a mondat a DP által kijelölt halmazról állítja, hogy annak *minden eleme* rendelkezik egy bizonyos tulajdonsággal.

A topiktság értelmezése

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

Topik (itt): azt a dolgot, személyt, halmazt, stb. megnevező összetevő, amelyről a mondat állítást tesz.

Az alábbiakban belátjuk, hogy azon esetekben, amikor a posztverbális hangsúlyos determináns nagy hatókörű olvasatot kap, az őt tartalmazó DP a mondat topikja a fenti értelemben: a mondat a DP által kijelölt halmazról állítja, hogy annak *minden eleme* rendelkezik egy bizonyos tulajdonsággal.

Topikok a többszörös kérdésekre adott válaszokban

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális
DP: topik

Többszörös kérdésekre adott válaszokban csak univerzális determinánsok fordulhatnak elő posztverbális pozícióban hangsúlyosan. Példa:

(1) *Melyik feladatot ki oldotta meg?*

(2) [_{FP} \János oldott meg \minden feladatot.]

Aszimmetriák a több kérdőszós kérdésekben

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

[Comorovski 1996]:

- A kérdőszók közül az egyik egy a kontextusban adott halmazhoz kötődik (D-linked, ld. É. Kiss 1993 – a kérdőszó specifikus olvasata)

A fenti diskurzus esetében ez azt jelenti, hogy a beszélőknek meg kell egyezniük, hogy melyek a releváns feladatok.

- A kérdőszók szerepe nem azonos (a többszörös kérdés olyan, mintha a diskurzushoz kötött halmazról szólna, vö. Bolinger 1987).
- A kérdés előfeltételezi, hogy a diskurzushoz kötött halmaz minden eleme megjelenik a választ alkotó listában.

Aszimmetriák a több kérdőszós kérdésekben, folyt.

Fókusz és
hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi
elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok
hierarchiája

Jackson 2007:
"részrehajló
stratégiák"

Egy új
megközelítés

Az ige mögötti
determináns
mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő
kérdésekre adott
válaszok

Párhuzamba állítást
vagy ellentétet
kifejező mondatok

Posztverbális
DP: topik

Ha a hangsúlyos univerzális determinánst tartalmazó DP többszörös kérdésre adott válaszban nagy hatókört vesz fel, akkor mindig a diskurzushoz kötött kérdőszó tartományának elemeire utal.

Az ilyen válasz tehát úgy értelmezhető, mint amely ugyanazt a tulajdonságot rendel a fenti tartomány minden egyes eleméhez.

Tehát a fentiekben definiált topik tulajdonság teljesül a vizsgált posztverbális DP-kre.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismerve

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális
DP: topik

Vö:

(1) ? [*FP* \Jánost hívják \mindenféle képtelen esethez.]

(2) ?? *Milyen fajta képtelen esethez kit hívnak?*

Korrekciós mondatok

Korrekciós mondatokban a következő típusú kvantoros DP-k vehetnek fel nagy hatókört hangsúlyosan posztverbális helyzetben:

■ *minden NP*

■ *legalább n NP*

(1) A. [_{FP} \ *János oldott meg egy feladatot.*]

B. [_{FP} \ *János oldott meg \ legalább két feladatot.*]

■ *NP is*

(2) A. [_{FP} \ *János oldotta meg az első feladatot.*]

B. [_{FP} \ *János oldotta meg a \ második feladatot is.*]

E kvantoros kifejezések közös sajátossága: *monoton növekvőek*.

Jellemzően nem fordulhatnak elő a vizsgált konstrukcióban: *a több, mint NP* alakú kifejezések.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismétel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

Korrekcións mondatok

Korrekcións mondatokban a következõ típusú kvantoros DP-k vehetnek fel nagy hatókört hangsúlyosan posztverbális helyzetben:

■ *minden NP*

■ *legalább n NP*

(1) A. [_{FP} \ *János oldott meg egy feladatot.*]

B. [_{FP} \ *János oldott meg \ legalább két feladatot.*]

■ *NP is*

(2) A. [_{FP} \ *János oldotta meg az első feladatot.*]

B. [_{FP} \ *János oldotta meg a \ második feladatot is.*]

E kvantoros kifejezések közös sajátossága: *monoton növekvõek*.

Jellemzõen nem fordulhatnak elõ a vizsgált konstrukcióban: *a több, mint NP* alakú kifejezések.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismétel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

Korrekcións mondatok

Korrekcións mondatokban a következı típusú kvantoros DP-k vehetnek fel nagy hatókört hangsúlyosan posztverbális helyzetben:

■ *minden NP*

■ *legalább n NP*

(1) A. [_{FP} \ *János oldott meg egy feladatot.*]

B. [_{FP} \ *János oldott meg \ legalább két feladatot.*]

■ *NP is*

(2) A. [_{FP} \ *János oldotta meg az első feladatot.*]

B. [_{FP} \ *János oldotta meg a \ második feladatot is.*]

E kvantoros kifejezések közös sajátossága: *monoton növekvıek*.

Jellemzıen nem fordulhatnak elı a vizsgált konstrukcióban: *a több, mint NP* alakú kifejezések.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismétel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

Korrekciós mondatok

Korrekciós mondatokban a következő típusú kvantoros DP-k vehetnek fel nagy hatókört hangsúlyosan posztverbális helyzetben:

- *minden NP*

- *legalább n NP*

(1) A. [_{FP} \ *János oldott meg egy feladatot.*]

B. [_{FP} \ *János oldott meg \ legalább két feladatot.*]

- *NP is*

(2) A. [_{FP} \ *János oldotta meg az első feladatot.*]

B. [_{FP} \ *János oldotta meg a \ második feladatot is.*]

E kvantoros kifejezések közös sajátossága: *monoton növekvőek*.

Jellemzően nem fordulhatnak elő a vizsgált konstrukcióban: *a több, mint NP* alakú kifejezések.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérével

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

Korrekcións mondatok

Korrekcións mondatokban a következ3 típusú kvantoros DP-k vehetnek fel nagy hat3k3rt hangsúlyosan posztverbális helyzetben:

■ *minden NP*

■ *legalább n NP*

(1) A. [_{FP} \ *János oldott meg egy feladatot.*]

B. [_{FP} \ *János oldott meg \ legalább két feladatot.*]

■ *NP is*

(2) A. [_{FP} \ *János oldotta meg az első feladatot.*]

B. [_{FP} \ *János oldotta meg a \ második feladatot is.*]

E kvantoros kifejezések köz3s sajátossága: *monoton növekv33k.*

Jellemz33en nem fordulhatnak el3 a vizsgált konstrukcióban: *a több, mint NP* alakú kifejezések.

Fókusz és hatók3r

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mög3tti determináns mint fókusz

A fókuszág ism3rvel

Kiegészítend3 kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejez3 mondatok

Posztverbális DP: topik

Korrekcións mondatok, folyt.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

A vizsgált korrekciós mondatok mind azt fejezik ki, hogy individuumoknak, objektumoknak, stb. egy nagyobb halmazára igaz a korrigálandó mondatban megnevezett tulajdonság, mint ahogyan a kontextusból következik. Azt a halmazt, amelyre igaz az állítás, a hangsúlyos determinánst tartalmazó DP jelöli ki.

Vigyázat: a fenti állítás csak a másodszori előfordulású fókusz([Spec, DistP]-t) tartalmazó mondatokra igaz!

Az egyéb esetekre való kiterjesztés: [Schwarzschild 1999] alapján.

Korrekcións mondatok, folyt.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismétel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

A vizsgált korrekciós mondatok mind azt fejezik ki, hogy individuumoknak, objektumoknak, stb. egy nagyobb halmazára igaz a korrigálandó mondatban megnevezett tulajdonság, mint ahogyan a kontextusból következik. Azt a halmazt, amelyre igaz az állítás, a hangsúlyos determinánst tartalmazó DP jelöli ki.

Vigyázat: a fenti állítás csak a másodszori előfordulású fókusz([Spec, DistP]-t) tartalmazó mondatokra igaz!

Az egyéb esetekre való kiterjesztés: [Schwarzschild 1999] alapján.

- *minden NP*: a tulajdonság az NP-extenzió kontextuálisan adott részalmazának (a tanúalmaznak) az összes elemére igaz
- *NP is*: a tulajdonság az NP extenzióra igaz, túl azo(ko)n az individuumokon, amelyekről ezt a kontextus korábban állította
- *legalább n NP*: ???

- *minden NP*: a tulajdonság az NP-extenzió kontextuálisan adott részalmazának (a tanúalmaznak) az összes elemére igaz
- *NP is*: a tulajdonság az NP extenzióra igaz, túl azo(ko)n az individuumokon, amelyekről ezt a kontextus korábban állította
- *legalább n NP*: ???

- *minden NP*: a tulajdonság az NP-extenzió kontextuálisan adott részalmazának (a tanúalmaznak) az összes elemére igaz
- *NP is*: a tulajdonság az NP extenzióra igaz, túl azo(ko)n az individuumokon, amelyekről ezt a kontextus korábban állította
- *legalább n NP*: ???

A *legalább n NP* típusú posztverbális kvantorok interpretációja

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszosság ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

(1) [_{FP} \János oldott meg \legalább két feladatot.]

Első javaslat: (1) azt jelenti, hogy a *legalább két feladat DP* egy tanúhalmazára (vagyis a kettő vagy annál több feladatot tartalmazó halmazok valamelyikére) igaz az az állítás, hogy János oldotta meg őket.

Probléma: nem magyarázza meg, hogy (1)-ben a posztverbális DP-t *több, mint három feladatot-ra* cserélve nem áll elő analóg interpretáció.

A *legalább n NP* típusú posztverbális kvantorok interpretációja

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

(1) [_{FP} \János oldott meg \legalább két feladatot.]

Első javaslat: (1) azt jelenti, hogy a *legalább két feladat* DP egy tanúhalmazára (vagyis a kettő vagy annál több feladatot tartalmazó halmazok valamelyikére) igaz az az állítás, hogy János oldotta meg őket.

Probléma: nem magyarázza meg, hogy (1)-ben a posztverbális DP-t *több, mint három feladatot*-ra cserélve nem áll elő analóg interpretáció.

A *legalább n NP* típusú posztverbális kvantorok interpretációja

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszság ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

(1) [_{FP} \János oldott meg \legalább két feladatot.]

Első javaslat: (1) azt jelenti, hogy a *legalább két feladat DP* egy tanúhalmazára (vagyis a kettő vagy annál több feladatot tartalmazó halmazok valamelyikére) igaz az az állítás, hogy János oldotta meg őket.

Probléma: nem magyarázza meg, hogy (1)-ben a posztverbális DP-t *több, mint három feladatot-ra* cserélve nem áll elő analóg interpretáció.

A *legalább n NP* típusú posztverbális kvantorok interpretációja, folyt.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

Új javaslat: a legalább n NP típusú kifejezések nagy hatókörű olvasatát tartalmazó mondatok azt jelentik, hogy van az NP extenziójának *n* eleme, amelyre a mondatban megfogalmazott tulajdonság áll.

Tehát a DP nem egy általánosított kvantort denotál ebben az esetben, a *legalább* jelentése az adverbiumokéhoz hasonló (vö. *legalábbis*¹)

¹Köszönet Kálmán Lászlónak az ötletért!

A *legalább n NP* típusú posztverbális kvantorok interpretációja, folyt.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajlító stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

Új javaslat: a legalább n NP típusú kifejezések nagy hatókörű olvasatát tartalmazó mondatok azt jelentik, hogy van az NP extenziójának n eleme, amelyre a mondatban megfogalmazott tulajdonság áll.

Tehát a DP nem egy általánosított kvantort denotál ebben az esetben, a *legalább* jelentése az adverbiumokéhoz hasonló (vö. *legalábbis*¹)

¹Köszönet Kálmán Lászlónak az ötletért!

Következtetés

Fókusz és
hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi
elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok
hierarchiája

Jackson 2007:
"rézre hajló
stratégiák"

Egy új
megközelítés

Az ige mögötti
determináns
mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő
kérdésekre adott
válaszok

Párhuzamba állítást
vagy ellentétet
kifejező mondatok

Posztverbális
DP: topik

A legalább n NP szerkezetű kifejezések is értelmezhetők úgy, mint amelyek a kontextusban adott halmazt jelölnek ki, vagyis topikként viselkednek.

Hasonló ötlet

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális
DP: topik

Krifka 2006: az *at least/at most* angol kifejezések nem determinánsok, hanem beszédaktusokon értelmezett operátorok, és a beszélő meggyőződésének fokát jelzik az adott állítás igazságával kapcsolatban.

Válogatott hivatkozások

Fókusz és
hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi
elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok
hierarchiája

Jackson 2007:
"részhajlító
stratégiák"

Egy új
megközelítés

Az ige mögötti
determináns
mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő
kérdésekre adott
válaszok

Párhuzamba állítást
vagy ellentétet
kifejező mondatok

Posztverbális
DP: topik

Ileana Comorovski

Interrogative Phrases and the Syntax-Semantics
Interface

Kluwer, Dordrecht, 1996

Katalin É. Kiss

Configurationality in Hungarian
Akadémiai Kiadó, Budapest, 1987

Katalin É. Kiss

Az egyszerű mondat szerkezete
Kiefer Ferenc (szerk.), Strukturális magyar nyelvtan,
Vol. I. (Mondattan), 79–177
Akadémiai Kiadó, Budapest, 1992

Válogatott hivatkozások, folyt.

Fókusz és
hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi
elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok
hierarchiája

Jackson 2007:
"részrehajló
stratégiák"

Egy új
megközelítés

Az ige mögötti
determináns
mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő
kérdésekre adott
válaszok

Párhuzamba állítást
vagy ellentétet
kifejező mondatok

Posztverbális
DP: topik

Katalin É. Kiss

Identificational focus versus information focus
Language 74: 245–273, 1998

Katalin É. Kiss

The Syntax of Hungarian
Cambridge University Press, 2002

Halliday, M. A. K.

Notes on transitivity and theme in English (part 2)
Journal of Linguistics 3: 199–244, 1967

Válogatott hivatkozások, folyt.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részrehajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális DP: topik

László Hunyadi

Hungarian Sentence Prosody and Universal Grammar
Peter Lang, Frankfurt, 2002

Scott Jackson

The Prosody-Scope Relation in Hungarian
Chris Piñón, Szilárd Szentgyörgyi, Péter Siptár (szerk.),
Approaches to Hungarian 10.,
Akadémiai Kiadó, Budapest 2007

Válogatott hivatkozások, folyt.

Fókusz és
hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi
elméletek

Stiliztikai szabály

Operátorok
hierarchiája

Jackson 2007:
"részrehajló
stratégiák"

Egy új
megközelítés

Az ige mögötti
determináns
mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő
kérdésekre adott
válaszok

Párhuzamba állítást
vagy ellentétet
kifejező mondatok

Posztverbális
DP: topik

Manfred Krifka

For a structured meaning account of questions and answers

Caroline Féry and Wolfgang Sternefeld (szerk.),
Audiatur Vox Sapientiae. A Festschrift for Arnim von Stechow, 287-319

Akademie Verlag, Berlin, 2001

Barbara H. Partee

Topic, focus and quantification

Adam Wyner and Steven Moore (szerk.), Proceedings
of the First Annual Conference on Semantics and
Linguistic Theory, Linguistics Working Papers, 159-187
Cornell University, Ithaca, 1991

Válogatott hivatkozások, folyt.

Fókusz és hatókör

Gyuris

A probléma

Korábbi elméletek

Stilisztikai szabály

Operátorok hierarchiája

Jackson 2007: "részhajló stratégiák"

Egy új megközelítés

Az ige mögötti determináns mint fókusz

A fókuszág ismérvel

Kiegészítendő kérdésekre adott válaszok

Párhuzamba állítást vagy ellentétet kifejező mondatok

Posztverbális
DP: topik

Roger Schwarzschild

GIVENness, AVOIDF, and other constraints on the placement of accents

Natural Language Semantics 7: 141–177, 1999

Anna Szabolcsi

Strategies for Scope Taking

Anna Szabolcsi (szerk.), *Ways of Scope Taking*, 109–154

Kluwer, Amsterdam, 1997